

Skipulagsstofnun
Þórdís Stella Erlingsdóttir,
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 14. ágúst 2024
UST202407-292/A.B.
10.05.00

Efni: Mat á umhverfisáhrifum - Matskyldufyrirspurn - Niðurrennslistagnir að borholum við Gígahnjúka og Lakahnjúka

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 18. júlí sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um hvort og á hvaða forsendum ofangreind framkvæmd skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Orka náttúrunnar fyrirhugar að byggja dælustöð sunnan Hellisheiðarvirkjunar og leggja nýjar niðurrennslistagnir í Hveradölum að niðurrennslistvæði við Gígahnúk og nærri Lakahnúkum.

Framkvæmdin tekur til svæðis sem afmarkast af svæði fyrir nýja dælustöð og belti fyrir nýja niðurrennslistögn í jörðu. Dælustöðin er fyrirhuguð sunnan Leirdals og Skíðaskálavegar (378), en norðan Hringvegar (1). Lagnaleið nýrrar niðurrennslistagnar mun liggja milli nýrrar dælustöðvar og niðurrennslisthola HE-55 og HN-18 við Lakahnúka, en á þessari leið er nú þegar bráðabirgðalögn. Einnig verður lögð ný niðurrennslistögn að holum HE-10 og HE-35 við Gígahnúk.

Náttúruvernd

Umhverfisstofnun bendir á að eldhraun og hverir njóta sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Lagnaleiðin mun hvort tveggja raska eldhrauni og verður í námunda við hverasvæðið í Hveradölum sem virðist vera nokkuð virkt um þessar mundir ef marka má umfjöllun um nýja hver sem birtist undan skriðu nú á dögum.

Í 61. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. sama ákvæðis. Samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúrufyrirbæra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Umhverfisstofnun leggur áherslu á að fjallað sé um náttúrufyrirbærin í tillögunni og það komi fram hvaða leiðir verði farnar til þess að forðast rask þeirra sbr. 61. gr. náttúruverndarlaga og hvaða valkostir séu skoðaðir.

Umhverfisstofnun bendir á að ef framkvæmdin gerir ráð fyrir röskun á náttúrufernbærnum þurfi að rökstyðja þá ákvörðun, tilgreina hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæti röskunina og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu.

Vatnamál

Umhverfisstofnun telur að umfjöllun um áhrif framkvæmdarinnar á vatn ekki vera nægjanlega til að stofnunin geti veitt umsögn um þann þátt og tekið afstöðu til hvort að verkefnið eigi að fara í umhverfismat eða ekki.

Umhverfisstofnun bendir á að framkvæmdin þarf að vera í samræmi við þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála og vatnaáætlun 2022-2027.

Samkvæmt 28. gr. laganna eiga opinberar áætlanir á vegum stjórnvalda, svo sem vegna skipulagsmála, náttúruverndar, orkunýtingar og samgangna, að vera í samræmi við þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun¹. Jafnframt kemur fram að við afgreiðslu umsóknar um leyfi til nýtingar vatns og við aðra leyfisveitingu til framkvæmda á grundvelli vatnalaga, laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu og um leyfi á grundvelli skipulagslaga og laga um mannvirki skal leyfisveitandi tryggja að leyfið sé í samræmi við þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun.

Varðandi umfjöllun um skipulagsáætlanir sveitarfélagsins bendir Umhverfisstofnun á að við endurskoðun eða breytingu skipulagsáætlunar sveitarfélags skal, þegar við á, samræma skipulagsáætlunina vatnaáætlun innan sex ára frá staðfestingu vatnaáætlunar. Sveitarfélagið þarf að fjalla um og meta áhrif skipulagsins á vatnshlot þar sem það á við (þar sem fyrirséð er álag á vatn).

Eins og kemur fram í greinargerð er grunnvatnshlotið Selvogsstraumur 1 (104-249-G) innan framkvæmdarsvæðis. Umhverfisstofnun bendir á að ástand grunnvatnshlotsins er óþekkt vegna skorts á gögnum, en umhverfismarkmið þess er að vera með góða magnstöðu og gott efnafræðilegt ástand. Umhverfismarkmið eru lagalega bindandi og má ástand vatnshlota ekki rýrna, hvorki tímabundið né varanlega.

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að það komi fram í greinargerð matskyldufyrirspurnarinnar hver áhrif niðurdælingarinnar séu á grunnvatn í samræmi við lög um stjórn vatnamála og vatnaáætlun. Að mati Umhverfisstofnunar er ekki nóg að vitna í eldri matskýrslur og aðrar heimildir. Einnig þarf að fjalla um innihaldsefni affalsvatns og hvaða áhrif það hefur á efnafræðilegt ástand grunnvatnsins.

Umhverfisstofnun bendir á að grunnvatn er ekki einungis kalt neysluvatn. Umhverfisstofnun bendir á skilgreiningu grunnvatns í 3. gr. laga um stjórn vatnamála nr. 36/2011 en hún er „vatn, kalt eða heitt, sem er neðan jarðar í samfelldu lagi, kyrstætt eða rennandi, og fyllir að jafnaði allt samtengt holrúm í viðkomandi jarðlagi.“

¹ [Vatnaáætlun 2022-2027](#)

Í greinargerð segir að skiljuvatninu og hluta þéttivatnsins er svo skilað saman aftur í jarðgeyminn sem affallsvatn á a.m.k. 800 m dýpi um niðurrennslisholur. Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að gerð verði grein fyrir áhrifum þeim hluta þéttivatns sem ekki verði dælt niður í jarðhitageyminn.

Til að leyfisveitendur geti tryggt að leyfi séu í samræmi við lögin og þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun þarf að liggja fyrir mat á áhrifum framkvæmdarinnar á vatnshlot sem leyfisveitandi tekur afstöðu til í leyfisveitingarferlinu. Framkvæmdaraðili þarf að meta áhrif fyrirhugaðra framkvæmda á þá gæðapætti sem skilgreindir hafa verið fyrir þau vatnshlot sem um ræðir til að meta hvort framkvæmdirnar munu valda því að vatnshlotið nái ekki umhverfismarkmiðum. Sjá nánar á vefsíðu stjórnar vatnamála.² Slíkt áhrifamat skal m.a. innihalda upplýsingar um:

- Vatnshlotið sem um ræðir, núverandi ástand þess og umhverfismarkmið.
- Áhrif vegna framkvæmdarinnar og hvernig hún hefur áhrif á gæðapætti sem eru notaðir til að ástandsmeta vatnshlotin (sjá reglugerð 796/1999³ um varnir gegn mengun vatns og reglugerð 535/2011⁴ um flokkun vatnshlota, eiginleika þeirra, álagsgreiningu og vöktun - Viðauki 3, kafli 2.3). Ef greind eru líkleg neikvæð áhrif, bein eða óbein, á gæðapættina vegna framkvæmdarinnar þarf að gera sérstaklega grein fyrir þeim tengslum og umfangi áhrifanna.
- Mat á því hvort framkvæmdin valdi því að umhverfismarkmið sem sett hafa verið fyrir vatnshlotin náist ekki.
- Hugsanlegar mótvægisáðgerðir til að koma í veg fyrir neikvæð áhrif (þ.e. ef kemur í ljós að umhverfismarkmiðin nást ekki).
- Samlegðaráhrif allrar starfsemi (núverandi og fyrirhugaðri) sem hafa eða geta haft áhrif á vatnshlotið.

Umhverfisstofnun bendir á að ef áhrifamatið leiðir í ljós hnignun eða mögulega hnignun á vatnshloti skv. 18 gr. laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála getur framkvæmdaraðili óskað eftir heimild stofnunarinnar til breytingar á vatnshloti sem hefur í för með sér að ekki er hægt að ná fram umhverfismarkmiðum að uppfylltum öllum skilyrðum ákvæðisins.

Niðurstaða

Umhverfisstofnun telur að umfjöllun um áhrif framkvæmdarinnar á vatn sé ekki fullnægjandi og því getur stofnunin ekki tekið afstöðu til þess hvort verkefnið eigi að fara í umhverfimat eða ekki. Því óskar stofnunin eftir frekari gögnum og umfjöllun um vatn.

² [Umhverfisstofnun | Stjórn vatnamála](#)

³ [796/1999 - Reglugerð um varnir gegn mengun vatns](#)

⁴ [535/2011 - Reglugerð um flokkun vatnshlota, eiginleika þeirra, álagsgreiningu og vöktun](#)

Virðingarfyllt,

Axel Benediktsson

sérfræðingur

Ríkey Kjartansdóttir

sérfræðingur